

Nr 167.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner; given Stockholms slott den 19 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHLESSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, följande:

Med skrivelse den 11 mars 1940 överlämnade luftskyddsinspektionen till Kungl. Maj:t en av *svenska brandskyddsföreningen* och *svenska brandkårernas riksförbund* till inspektionen gemensamt ingiven framställning, däri nämnda förening och förbund framhållit angelägenheten av att åtgärder från statsmakternas sida snarast möjligt vidtoges till stärkande av brandberedskapen

Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 167.

i landet, i första hand genom säkerställande genom centrala inköp av tillgången på motorbrandsprutor och brandslang.

I sin berörda skrivelse anförde *luftskyddsinspektionen* inledningsvis, att inspektionen, som redan tidigare haft sin uppmärksamhet riktad på förhållandena inom det svenska brandväsendet, helt delade de båda samman slutningarnas mening, att omedelbara åtgärder till stärkande av brandberedskapen vore av nöden. Inspektionen framhöll, att en i ämnet verkställd preliminär undersökning givit vid handen, att sammanlagt behövde anskaffas 1,000 å 1,500 motorbrandsprutor och omkring 400,000 meter brandslang samt att kostnaderna för sprutorna kunde uppskattas till 3,000,000 å 3,500,000 kronor och kostnaderna för brandslangen till 2,500,000 kronor. Av undersökningen hade även framgått, att den nuvarande inhemska tillverkningskapaciteten icke på långt när kunde anses tillfredsställande i betraktande av den utrikespolitiska situationen och brandväsendets tillstånd. Möjlighet syntes dock ifråga om sprutor föreligga, att genom serietillverkning av vissa typer avsevärt höja nämnda kapacitet. Genom en serietillverkning skulle även en betydande prisreduktion kunna åstadkommas. En dylik tillverkning förutsatte emellertid, att en större statsbeställning komme till stånd. Vad däremot brandslangen anginge, syntes densamma icke kunna i erforderlig utsträckning anskaffas tillräckligt snabbt på annat sätt än genom import.

Inspektionen förklarade vidare, att det syntes möta stora svårigheter för ett flertal kommuner, där ett påfallande behov av förstärkt brandberedskap föreläge, att själva bekosta härför erforderlig materiel. För att en i möjligaste mån tillfredsställande beredskap skulle kunna vinnas på detta område, syntes det därför ofrånkomligt, att statsverket i vissa fall även lämnade kommunerna direkt ekonomiskt bistånd.

Inspektionen anförde härefter i huvudsak följande.

Inspektionen hölle före, att statsverket omedelbart borde *dels* vidtaga åtgärder för att genom en beställning av förslagsvis 1,000 motorbrandsprutor söka få till stånd en serietillverkning av dylika sprutor, *dels ock* från utlandet inköpa för ett sådant sprutparti behövlig brandslang — efter en beräkning av 400 meter för varje spruta utgörande sammanlagt 400,000 meter. Kostnaderna för denna upphandling torde kunna uppskattas till i runda tal för sprutorna 3,500,000 kronor och för brandslangen 2,500,000 kronor.

Inspektionen hade tänkt sig, att sprutorna skulle fördelas å de kommuner, där ur brandberedskapssynpunkt behovet gjorde sig mest gällande, och tillhandahållas mindre bärkraftiga kommuner kostnadsfritt å tillverkningsorten samt ekonomiskt mera välsituerade kommuner till statens självkostnadspris, allt under villkor att kommunerna på egen bekostnad anskaffade slangutrustning till sprutorna. Erforderlig slang skulle då tillhandahållas av det parti, som av inspektionen förordats till inköp.

De förberedande åtgärderna för slutande av avtal med lämpliga leverantörer av sprutor torde få vidtagas av inspektionen, medan upphandlingen av brandslangen lämpligen syntes böra uppdragas åt statens reservförrädsnämnd. Därest så skulle ske, torde särskilda medel behöva anvisas allenast för inköp av brandsprutorna. Brandslangen torde nämligen — med hänsyn till att densamma kunde beräknas bli så gott som omedelbart försäld till

kommunerna — kunna likvideras genom anlåtande av för reservförrådsnämnden tillgängliga medel.

Ifråga om fördelningen av de inköpta brandsprutorna på de särskilda kommunerna syntes det få ankomma på inspektionen att i sinom tid för Kungl. Maj:t få framlägga förslag, innefattande jämväl yttrande rörande den omfattning, i vilken inspektionen funnit kostnaden för brandsprutorna böra stanna å statsverket.

På grund av det anförda hemställde inspektionen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* hos riksdagen göra framställning om anvisande å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår av ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor för inköp av motorbrandsprutor, *dels* anbefalla inspektionen att snarast möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till avtal med lämpliga tillverkare om inköp av högst 1,000 motorbrandsprutor till ett sammanlagt belopp av 3,500,000 kronor, *dels ock* anbefalla statens reservförrådsnämnd att omedelbart föranstalta om inköp från utlandet av högst 400,000 meter brandslang till ett sammanlagt belopp av 2,500,000 kronor.

Över luftskyddsinspektionens framställning avgåvos yttranden av svenska stadsförbundet, av svenska landskommunernas förbund och av statskontoret.

Svenska stadsförbundet förklarade sig livligt tillstyrka framställningen.

Svenska landskommunernas förbund framhöll, att förbundet, som funne snabba åtgärder på ifrågavarande område vara angelägna med hänsyn till tidsläget, icke hade något att erinra mot framställningen.

Statskontoret uttalade sig på i huvudsak följande sätt:

Enligt statskontorets mening vore den anskaffning av brandredskap, varom i luftskyddsinspektionens framställning vore fråga, en rent kommunal angelägenhet, vadan statsmedel icke torde böra avses för kostnadernas bestridande.

Av vad inspektionen anfört syntes emellertid framgå, att med hänsyn till rådande politiska situation en snabb förstärkning av brandberedskapen i rikets kommuner vore synnerligen önskvärd. På grund därav ville statskontoret icke motsätta sig, att till förbilligande av kostnaderna och förkortande av leveranstiderna en av staten omhändertahad central upphandling av motorbrandsprutor och brandslangar i av inspektionen föreslagen omfattning komme till stånd.

Vad beträffade inspektionens hemställan om anvisande av ett särskilt anslag för inköp av motorbrandsprutor finge statskontoret erinra, att — såsom framginge av proposition nr 2 till innevarande års riksdag — det icke ansetts nödigt att ställa statsmedel till förfogande för den av luftskyddsinspektionen ombesörjda centralupphandlingen av luftreningsaggregat till kommunala och enskilda skyddsrumbyggen. Försäljningen av aggregaten hade nämligen avsetts skola ske genom de tillverkande företagen direkt till kommunerna och de enskilda köparna. Något hinder för att en liknande anordning videntogs beträffande nu ifrågavarande upphandling syntes icke föreligga, under förutsättning att luftskyddsinspektionen i god tid verkställde utredning angående fördelningen å kommunerna av omhandlade brandredskap.

Under hänvisning till vad *luftskyddsinspektionen* anfört i sin skrivelse den 11 mars 1940 överlämnade sedermera inspektionen med skrivelse den 4 april

1940 förslag till avtal beträffande inköp för statens räkning av 200 motorbrandsprutor av viss typ, därav 100 försedda med tvåhjulig transportkärra. Enligt förslaget skulle de sprutor, som voro försedda med transportkärra kosta 3,500 kronor och övriga sprutor 3,250 kronor.

Genom beslut den 5 april 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t luftskyddsinspektionen att i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda förslag träffa avtal rörande inköp för statens räkning för en kostnad av 675,000 kronor av 200 motorbrandsprutor av i förslaget avsedd typ. Kungl. Maj:t föreskrev tillika, att kostnaden för ifrågavarande inköp skulle bestridas från det å förskottsstat för försvarsväsendet m. m. under sjunde huvudtiteln anvisade anslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. samt anbefalld statskontoret att på rekvisition, i mån av behov, från nämnda anslag till inspektionen utbetala omförmälda belopp.

Genom särskilt beslut samma dag bemyndigade Kungl. Maj:t statens reservförrädsnämnd att med anlitan av medel, som stode till nämndens förfogande för inköp av varor, inköpa 400,000 meter brandslang samt att till köpare, som av luftskyddsinspektionen angäves, försälja denna myckenhet brandslang till pris, som beredde täckning för nämndens självkostnader för varan.

Sedermera har *luftskyddsinspektionen* med skrivelse den 16 april 1940 efter ytterligare utredning i ämnet lämnat vissa kompletterande uppgifter rörande kommunernas behov av ytterligare motorbrandsprutor ävensom rörande de med anskaffandet av dylika sprutor förenade kostnaderna. I skrivelsen anföres, att utredningen givit vid handen, att ett trängande behov föreläge av att för kommunernas räkning anskaffa minst 1,200 dylika sprutor, därvid i detta antal inberäknats de 200 sprutor, vilka inspektionen genom beslutet den 5 april 1940 bemyndigats inköpa och vilka numera av inspektionen beställts.

Vidare meddelar inspektionen, att vid de underhandlingar, som av densamma förts med olika tillverkare av brandsprutor, visat sig, att det belopp av 3,500,000 kronor, som inspektionen ursprungligen beräknat för anskaffande av 1,000 sprutor, kunde antagas komma att räcka för inköp av 1,200 sprutor.

Slutligen har inspektionen i denna skrivelse ifrågasatt, huruvida icke hela kostnaden för de sprutor, som anskaffades, borde gäldas av statsmedel. Inspektionen anför dock, att man givetvis också kunde tänka sig den anordningen, att statsbidrag till kostnaderna allenast lämnades åt mindre bärkraftiga kommuner.

Vad först angår frågan om anskaffande av för kommunernas brandberedskap erforderlig mängd brandslang torde kostnaderna härför böra helt bestridas av vederbörande kommuner. Vid sådant förhållande torde med avseende å brandslangen andra åtgärder från statens sida icke behöva vid-

tagas än de, som bliva en konsekvens av det beslut rörande anskaffande av brandslang, vilket — på sätt framgår av den här lämnade redogörelsen — redan meddelats av Kungl. Maj:t den 5 april 1940.

Vidkommande härefter spörmalet om förseende av kommunerna med behöfliga motorbrandsprutor är det däremot tydligt, att det beslut i ämnet, som fattades av Kungl. Maj:t den 5 april 1940 och som avsåg att i viss omfattning säkerställa tillgången av dylika sprutor, icke innebar någon slutlig lösning av sagda spörsmål utan allenast en åtgärd av förberedande natur. Av den utredning, som förebragts av luftskyddsinspektionen, lär framgå, att, om kommunernas brandväsande skall kunna ordnas på ett någorlunda tillfredsställande sätt, deras bestånd av motorbrandsprutor måste ökas med sammanlagt minst 1,200. I detta antal äro då inräknade de 200 sprutor, som av inspektionen beställts med stöd av Kungl. Maj:ts sistnämnda beslut och som varit avsedda att senare på ett eller annat sätt tillhandahållas kommunerna.

Med hänsyn till rådande förhållanden synes det nödvändigt, att från statens sida ytterligare åtgärder skyndsamt vidtagas för tillgodoseende av det sålunda konstaterade behovet av brandsprutor. I likhet med luftskyddsinspektionen anser jag, att de behöfliga brandsprutorna böra centralt upphandlas av inspektionen för att därefter genom inspektionens försorg tillhandahållas de kommuner, som inspektionen finner vara i behov därav. Inspektionen torde därför böra bemyndigas att — utöver de 200 redan beställda motorbrandsprutorna — inköpa ytterligare 1,000 dylika sprutor.

Staten måste emellertid, om den avsedda förbättringen skall kunna vinnas, ej blott draga försorg om sprutornas anskaffande utan även i viss utsträckning bidra till anskaffningskostnaderna. Skillnad lär härvid böra göras mellan mindre bärkraftiga kommuner och kommuner med jämförelsevis god ekonomi. Jag föreslår, att kommuner, som under år 1939 åtnjutit understöd av skattentjämningsmedel, skola genom inspektionens försorg erhålla sina sprutor kostnadsfritt. Beträffande övriga kommuner förordar jag, att kostnaden, i den mån den icke överstiger ett belopp, vilket, om det utdebiterades under ett år, skulle medföra en höjning av kommunalskatten med 5 öre per skattekrona, får bäras av vederbörande kommun, under det att eventuellt överskjutande kostnad får gäldas av statsmedel.

I anskaffningskostnaderna inräknar jag icke i vissa fall uppkommande fraktkostnader. Dessa böra alltid erläggas av kommunerna.

Det statsbidrag, som här för vissa fall förordats, skulle alltså utgå i den formen, att vederbörande kommuner erhöles av luftskyddsinspektionen inköpta sprutor antingen kostnadsfritt eller ock mot ett belopp understigande det pris, för vilket de av inspektionen inköpts.

Huru stora anslagsmedel, som erfordras för genomförande av här föreslagna anordning, är svårt att med större tillförlitlighet bedöma. Brutto-kostnaden för inköp av sprutorna kan emellertid uppskattas till 3,500,000 kronor. Under förutsättning att — sasom synes mig lämpligt — för ändamålet anvisas anslag av förslagsanslags natur, torde med hänsyn till de

köpeskillingar, som komma att erläggas av ett flertal kommuner, icke för ändamålet behöva avses högre belopp än 2,000,000 kronor. Jag har härvid medräknat det belopp, vilket kommer att erfordras för täckande av statens slutliga kostnader för de 200 motorbrandsprutor, som inköpts jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 5 april 1940. Då endast en del av de ifrågavarande sprutorna torde hinna levereras under budgetåret 1939/40, böra anslagsmedlen fördelas å sistnämnda och nästa budgetår. Jag förordar, att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 upptages ett anslag av 1,000,000 kronor och å riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av likaledes 1,000,000 kronor. Anslagen torde få uppföras under femte huvudtiteln och kunna rubriceras bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag
 av kronor 1,000,000;
dels ock till Bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner å riksstaten för budgetåret 1940/41 under nämnda huvudtitel anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,000,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.